

จังหวัดสระแก้ว

“บ้านเขาดิน”

ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านเขาดิน

หมู่ 8 ตำบลคลองหาด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลก้าวไป

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลเบญจชาติ อำเภอคลองหาด และตำบลทับพริก อำเภอรัษฎา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลไทยอุดม ตำบลคลองไก่เดื่อน อำเภอคลองหาด
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ประเทศไทยกัมพูชา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์

เนื้อที่

ตำบลคลองหาด มีเนื้อที่ประมาณ 113 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 27,812 ไร่

ภูมิประเทศ

ตำบลคลองหาด มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ตามแนวเชิงเขาคล้ายแอ่งกระทะและมีภูเขาล้อมรอบ

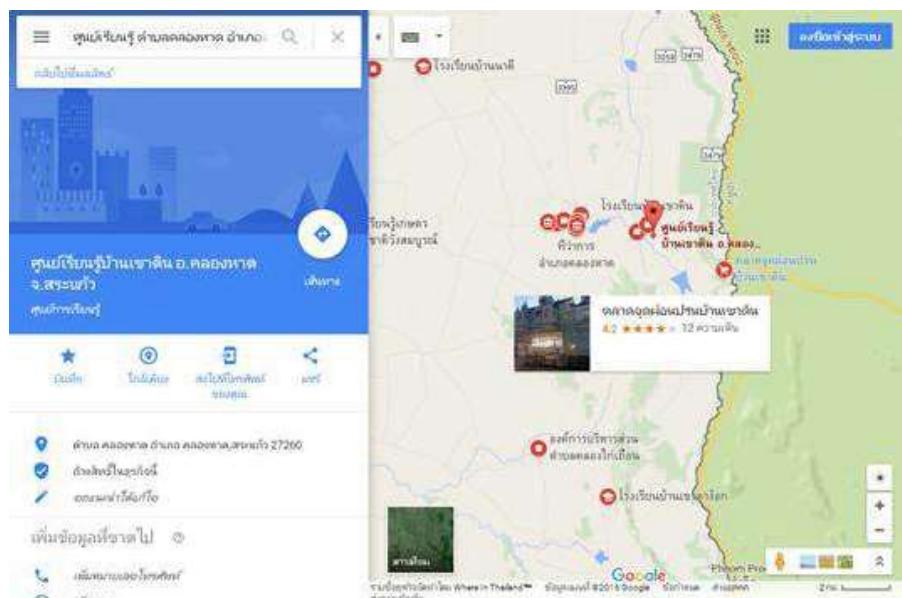
อาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำไร่ ทำสวน

ข้อมูลพื้นฐาน

ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. บ้านเขาดิน ตั้งอยู่ หมู่ 8 ตำบลคลองหาด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระบุรี เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2555 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการพัฒนาเป็น ศูนย์เรียนรู้ของชุมชน และผู้ที่สนใจได้ศึกษาทำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง และเป็นการ สร้างงาน สร้างอาชีพให้คนในชุมชน มีฐานเรียนรู้เกี่ยวกับ การปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ เลี้ยงไส้เดือน วิเคราะห์ดิน เพาถ่านน้ำส้มควันไม้ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เศรษฐกิจพอเพียง และบัญชีครัวเรือน

แผนที่เดินทางไปบ้านเขาดิน หมู่ 8 ตำบลคลองเขื่อน

ข้อมูลหมู่บ้าน

บ้านเขาดิน หมู่ 8 ตำบลคลองหาด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระบุรี เป็นหนึ่งหมู่บ้านของตำบล คลองหาด ที่มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ตำบลคลองหาด ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ราบลุ่มตามแนว เชิงเขาคัลลายแอ่งกะทะ มีภูเขาล้อครอบตามแนวถนนสายคลองหาด - ทุ่งขาน และแนวชายแดนไทย - กัมพูชา อาชีพหลัก ทำสวน/ทำไร่ อาชีพเสริมค้าขายตามชายแดน

บ้านเขาดินตั้งอยู่ที่พิกัด TV 129862 โดยได้รับการจัดสรรพื้นที่ ป่าสงวนที่กร้างว่าเปล่า จาก กองทัพบก ที่กรมป่าไม้มอนญาตให้ใช้ เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2528 และหมู่บ้านเขาดินได้รับการจัดตั้ง เป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง เมื่อ พ.ศ.2532 เริ่มแรกมีราษฎรเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 200 ครอบครัว ได้รับพื้นที่ทำกิน ครอบครัวละ 14 ไร่ และพื้นที่อยู่อาศัย ครอบครัวละ 1 ไร่ นอกจากนั้น หมู่บ้านเขาดินยังได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านป้องกันตนเองตามแนวชายแดนไทย กัมพูชา (หมู่บ้าน ปชด.) ในปี 2528 เช่นเดียวกัน มีจำนวนครัวเรือน 289 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรประมาณ 1,197 คน แยกเป็นชาย 592 คน หญิง 605 คน

อาชีพที่เป็นหลักของหมู่บ้าน คือ การทำการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย อาชีพเสริม ได้แก่ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ช่างไม้ และรับจ้าง ภาษาที่ใช้ ได้แก่ ภาษากลาง ไทยอีสาน โคราช ลาวพวน และเขมร ภูมิลำเนาของราชภูร อยพญาจาก จังหวัด ปราจีนบุรี นครราชสีมา สุรินทร์ นครสวรรค์ ยะลา นราธิวาส ยะรังษี ยะรังษี พื้นที่ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านเข้าดิน เป็นดินร่วนสีดำ การระบายน้ำดี สภาพพื้นที่เป็น ที่ราบเชิงเขา เนื่องจากหมู่บ้านเข้าดินพื้นที่ส่วนใหญ่ติดภูเขา มีคลองระบายน้ำอยู่หลายสาย ภูมิอากาศ ร้อนชื้นในช่วงฤดูฝนและอากาศแห้งแล้งในเดือนเมษายนถึงพฤษภาคมของทุกปี เนื่องจากหมู่บ้านเข้าดิน มีศักยภาพ ในเรื่องของการปลูกผัก เพราะมีสภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการทำเกษตร ดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีแหล่งน้ำเพียงพอ หมู่บ้านได้จัดพื้นที่สาธารณะอย่างกว้างขวางที่สูงใจกลางหมู่บ้าน 1 ไร่ เพื่อประกอบอาชีพปลูกผักเป็นรายได้เสริมของครอบครัว ผักที่ปลูกสามารถนำไปจำหน่ายได้หลายทาง เช่น ตลาดไท ตลาดสี่มุ่นเมือง ตลาดโรงเกลือ และ ตลาดจุดผ่อนปรนบ้านเข้าดิน ปัจจุบันอาชีพที่ปลูกผัก ได้กลายเป็นอาชีพหลักของราชภูร

หมู่บ้านเข้าดิน เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีกิจกรรมที่ดำเนินการที่หลากหลาย โดยเฉพาะในด้านการประกอบอาชีพของราชภูรในชุมชน หมู่บ้านได้จัดเวทีประชาคม เพื่อจัดสร้างตลาด ชุมชน เนื่องจากหมู่บ้านเข้าดิน เป็นทางเข้าออกของตลาดจุดผ่อนปรน บ้านเข้าดิน เพื่อเป็นการส่งเสริม อาชีพของราชภูร ให้นำผลผลิตของตนเองมาจำหน่ายให้กับคนในชุมชน และผู้ที่สัญจรไปมาในหมู่บ้าน โดยหมู่บ้าน และหน่วยงานต่าง ๆ สนับสนุนให้นำผลิตภัณฑ์ และผลผลิตทางด้านการเกษตร ของตนเอง มาจำหน่ายในราคาถูก เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน และเป็นการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านให้เป็นที่รู้จัก สำหรับผู้ที่มาศึกษาดูงาน หรือผู้ที่สนใจมาเยี่ยมชมกิจกรรมของหมู่บ้าน

วิสัยทัศน์ของหมู่บ้าน

“ชุมชนเข้มแข็ง	hairy แหล่งท่องเที่ยว	รวมเป็นเข้าดิน
กิจกรรมชุมชน	เพิ่มพูนเศรษฐกิจ	ใช้วิวัฒนาการเพียง
หลักเลี้ยงยาเสพติด	พิชิตความยากจน	ชุมชนสามัคคี”

อัตลักษณ์ของหมู่บ้าน

จุดผ่อนปรนหมู่บ้านเข้าดิน ซึ่งเป็นแหล่งค้าขายระหว่างไทย-กัมพูชา เปิดค้าขายทุกวันตั้งแต่ เวลา 07.00 น. - 12.00 น. มีสินค้าทั้งของไทยและของกัมพูชาขายมากมาย

ประเพณีและวัฒนธรรม

หมู่บ้านเข้าดิน เป็นหมู่บ้าน ที่ก่อตั้งมาได้ไม่นาน (ก่อตั้ง ปี พ.ศ.2528) ราชภูรในหมู่บ้าน ได้รับการคัดเลือกจากทางราชการ เพื่อเข้าอยู่อาศัย จึงทำให้มีราชภูรเดินทางมาหลายจังหวัด ทำให้ทุกคน มีศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีทั้งคุ้ยคายคองถึงกัน และแทรกต่างกัน โดยเฉพาะประเพณีท่องถินที่ชุมชนยังคงอนุรักษ์ สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิน อาทิเช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ ทำบุญกลางบ้าน แห่นางเมว แห่ปราสาทผึ้ง งานกรีน งานบวชนาคหมู่ฯฯฯ

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน และความต้องการของคนในชุมชน

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน คือ คนในหมู่บ้านจะมีความเป็นเครือญาติกัน ทำให้มีความเป็นพากพ้องมีความรักสามัคคีกัน รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมได้ง่าย มีภูมิปัญญาด้านการเกษตร มีพื้นที่ที่เอื้อต่อการทำการเกษตร แต่ปัจจุบันที่พบ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ป่าไม้ แหล่งน้ำ ถูกทำลายขาดการดูแลรักษาเกษตรกรส่วนมากมีภาระหนี้สินเป็นจำนวนมาก จากการบริโภค อุปโภค สิ่งของที่ไม่จำเป็น ประชาชนไม่นิยมปลูกพืชสวนครัว ทำของกินของใช้ หรือทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดต้นทุน และค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดการร่วมมือร่วมใจอย่างจริงจังในการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองราคา ทุนการผลิตในด้านการเกษตรสูง ต้องการอาชีพเสริม เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถ ขาดความรู้ด้านกฎหมาย จึงทำให้บางครั้งมีปัญหาการขัดแย้งกัน การไม่เข้าใจกัน หรือเสียเบรียบคนที่ช่วยโอกาส มีช่องว่างทางความรู้เท่าทันกฎหมายต่างๆ

จากสภาพปัจจุบันที่กล่าวมา ชาวบ้านได้มีการรวมตัวกันส่งเสริมให้เกษตรกรเริ่มทำการเกษตรแบบผสมผสาน และส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อร่วมคิดร่วมแก้ปัญหา พัฒนาศักยภาพในการทำการเกษตรแต่ละชนิด มีการรวมเป็นกลุ่มองค์กรต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่momทรัพย์ ได้แก่ กลุ่มสัจจะอมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่momทรัพย์เกษตรอินทรีย์ กลุ่มสัจจะอมทรัพย์เข้มแข็งลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2. กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มปลูกผัก, กลุ่มปลูกผักเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มผลิตภัณฑ์เพื่อรับนิจเจรจาเชิงวัสดุไม้ กลุ่มอาหารขนม กลุ่มโคขุน กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มจักسانไม้ไผ่ กลุ่มเลี้ยงไก่ชนพื้นเมือง กลุ่มปลูกถั่วพู กลุ่มปลูกข้าวโพด กลุ่มปลูกมันสำปะหลัง กลุ่มทำน้ำยาล้างจาน สบู่ ยาสารผม กลุ่มทำการบูร และข้าวเกรียบสมุนไพร กลุ่มธุรกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์การเกษตรบ้านเข้าดิน โครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ปั้นเม็ด

3. กลุ่มอาสาสมัคร ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน กลุ่มตำรวจบ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มแม่บ้าน และชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน

4. กลุ่มเยาวชน ได้แก่ กลุ่มเยาวชนรักษ์พืช กลุ่ม TO BE NUMBER ONE กลุ่มเยาวชนรักดูแลรักดูนตระ

5. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม กลุ่มทำปุ๋ยหมักชีวภาพ กลุ่มผู้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์

6. กลุ่มศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์เพลงรำวงย้อนยุค กลุ่มกิจกรรมปราสาทผึ้ง

7. กลุ่มสวัสดิการ ได้แก่ กลุ่มมาปันกิจหมู่บ้าน กลุ่มมาปันกิจกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มมาปันกิจผู้สูงอายุ กลุ่มมาปันกิจ อาสาสมัครหมู่บ้าน กลุ่มสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนช่วยเหลือกัน ภายใต้คำขวัญ

“เกิดรับขวัญให้ เจ็บปวยให้ ไปเยี่ยมทุกราย ตายไปเพาทุกคน”

นอกจากนี้ยังรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น เกษตรตำบล พัฒนาชุมชน ร.ก.ส. พัฒนาที่ดิน เข้ามาส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับชาวบ้าน จนได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง หลังจากนั้น ร.ก.ส. ได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. บ้านเข้าดิน โดยมีคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้ร่วมดำเนินการ ดังนี้

รายชื่อกรรมการศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. บ้านเขาดิน

1 นาย ประสิทธิ์ โสภี	ประธาน
2 นาย ประสาร นิลพรมา	รองประธาน
3 นาย ธนาศักดิ์ โคตรนรินทร์	รองประธาน
4 นาย ใหญ่ คำดี	รองประธาน
5 น.ส. สุมาลี ปะภัสสร	เลขานุการ
6 นาย เทวัณ พรมลา	เหรัญญิก
7 นาย สังวาล ตารางรุ่ง	กรรมการ
8 นาย วิชัย ตารี	กรรมการ
9 นาย ยนต์ โถสารเดช	กรรมการ
10 นาง สมหมาย แก่นเจ็ก	กรรมการ

รายชื่อภูมิปัญญาด้านต่างๆ ของหมู่บ้าน

1. นาย พิชัย เชื้อเจริญ	ด้านประเพณี ปราสาทผึ้ง
2. นาย กุญชร พวงมาลा	ด้านช่างเฟอร์นิเจอร์
3. นาย มิตรเข็มทอง	ด้านการจัดงานไม้ไฝ
4. นาง สมบูรณ์ โถสารเดช	ด้านการเผาถ่านและทำน้ำส้มควันไม้
5. นาย ไฟทุรย์ ชุมพร	ด้านการเกษตร การปลูกผักเกษตรอินทรีย์
6. นาย สุเทพ พรอมสุภาพ	จัดดอกไม้ ผูกผ้า นวดแผนโบราณ
7. นาง ณิล เอี่ยมແย়াম	ปลูกผักเกษตรธรรมชาติ ปลอดสารพิษ
8. นาย ประสิทธิ์ โสภี	การบริหารการจัดการชุมชน

องค์ความรู้ที่โดดเด่น

ศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. บ้านเขาดิน มีความโดดเด่นในเรื่อง การผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด และการทำเกษตรผสมผสาน

รางวัลแห่งความภาคภูมิใจ

ปี พ.ศ.2557 ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดโครงการธนาคารต้นไม้ ประเภทปลูกป่าชุมชน ระดับภาคตะวันออก จาก ร.ก.ส. ภาคตะวันออก และรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ลำดับที่ 2 ของจังหวัด

บ้านเขาดิน มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในชุมชน จนเป็นสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด เฟอร์นิเจอร์จากเศษไม้ ตอไม้ และน้ำหมักชีวภาพ โดยมีนายประสิทธิ์ โสภี หมายเลขโทรศัพท์ 086-1395234 เป็นผู้ใหญ่บ้าน และผู้ประสานงานของศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. บ้านเขาดิน

แนวคิดและแนวทางในการพัฒนาชุมชน

คณะกรรมการศูนย์เรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส.บ้านเขาดิน เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการต่างๆ ภายใต้หมู่บ้าน จากการสอบถามพบว่า หมู่บ้านจะมีแก่นนำอยู่ประมาณ 20-30 คน ที่จะช่วยกันดูแลกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน และในหลายเรื่องมีแก่นนำขึ้นอยู่ประมาณ 10 กว่าคน ที่ทำแบบทุกเรื่อง ที่แก่นนำเหล่านั้นร่วมกันทำงานเพื่อชุมชน เพราะมีความคิดว่าหากทุกคนปล่อยให้เป็นหน้าที่ของคนอื่น ชุมชนก็จะอ่อนแอ ทุกคนควรมีหน้าที่เพื่อส่วนร่วม ไม่ควรเกี่ยงให้เป็นของคนอื่น เพราะสิ่งที่ทำไปนั้นเพื่อคนรุ่นต่อไปด้วย จึงมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมอันเป็นการพัฒนาหมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานภาครัฐหรือกลุ่มองค์กรภาครัฐเข้ามาส่งเสริมสนับสนุน นำแนวคิดและแนวทางในการพัฒนามาแนะนำให้มีการดำเนินการเกิดขึ้น จึงมีการรวมกลุ่มต่างๆ เกิดขึ้นต่อเนื่องกันมา บางกลุ่มอาจจะไม่มีการพัฒนาต่อ บางกลุ่มก็มีการพัฒนาต่อเนื่องกันมา บางกลุ่มมีปัญหา คณะกรรมการนำก็จะเข้าไปช่วยบริหารจัดการให้มีระบบการบริหารที่ดีขึ้น

คณะกรรมการและประชาชนมีแนวคิดไปในทางเดียวกันในเรื่องการส่งเสริมอาชีพ และการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาในเรื่องการเกษตรเป็นไปได้รวดเร็ว โดยมีปรัชญาในการทำงานคือ “พัฒนาคน พัฒนาวัตถุสิ่งสาธารณประโยชน์ พัฒนาสิ่งแวดล้อม”

ความสำเร็จของชุมชนที่มุ่งหวัง ได้แก่ ต้องการให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีกัน เกษตรกรทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีรายได้ในทุกๆ วัน สามารถกำหนดราคาสินค้าเกษตรเองได้ จัดจำหน่ายในรูปแบบชุมชนไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง โดยพนักกำลังระหว่างหน่วยงานภาครัฐ คณะกรรมการ ผู้นำหมู่บ้าน และประชาชน เข้ามาร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนางานชุมชน มีการประชุมคณะกรรมการและประชาชนร่วมที่ 6 ของทุกเดือน เพื่อรับทราบปัญหา และแนวทางการแก้ไข พัฒนา ร่วมกัน

กระบวนการพัฒนา

การทำงานของกลุ่มจะเน้นการทำงานแบบเชิงรุก มีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกัน และมีการรายงานผลการปฏิบัติงานในที่ประชุมทุกครั้ง เพื่อให้คณะกรรมการ และประชาชน มีส่วนร่วมในการรับทราบปัญหา และแนวทางการพัฒนา ตามหลักประชาธิปไตย

กระบวนการพัฒนาของชุมชนก่อได้รับจาก การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส.

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขาดิน ได้รับการพัฒนาความรู้ด้านต่างๆ มาโดยตลอด มีหน่วยงานภาครัฐ ที่มีบทบาทการพัฒนาในห้องที่ได้อีก另一方面ให้คนในชุมชนได้มีการพัฒนาจนเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เกษตรตำบล ได้มามาให้ความรู้เรื่องลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร พัฒนาชุมชน ได้เข้ามาส่งเสริมเรื่องหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรมพัฒนาที่ดิน มาให้ความรู้เรื่องการใช้ปุ๋ยชีวภาพ และยังมีอิทธิพลหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมความรู้ด้านต่างๆ ในส่วนของ ร.ก.ส. ได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. และต่อยอดความรู้ด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิกกลุ่ม และประชาชนที่ให้ความสนใจ ได้แก่ ส่งเสริมในเรื่องการเข้าร่วมโครงการ

อบรมผู้พัฒนาชุมชน การทำบัญชีครัวเรือน ธนาคารต้นไม้ เพื่อเป็นไม้มรดกให้ลูกหลาน และนำคณะไปศึกษาดูงานในแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

บทบาทของธนาคารกับชุมชน

จากการที่ ร.ก.ส. เข้ามسانับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ ส่งผลให้เกิดกระบวนการของ การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ ในด้านเศรษฐกิจ เกิดการพัฒนาต่อยอดในด้านการทำเกษตรแบบครบวงจร ส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของประชาชน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น สามารถพึงตนเองได้ ในด้านสังคม ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้ปริโภคสินค้าเกษตรปลอดสารพิษที่ตนเองปลูกเอง สังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ในด้านวัฒนธรรม ชาวบ้านได้ช่วยกันฟื้นฟู และรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เช่น แห่ปราสาทผึ้ง และในด้านสิ่งแวดล้อม เกษตรกรลด ละ เลิก การใช้สารเคมี ทำให้ดินดี น้ำดี สิ่งแวดล้อมดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ประชาชนเริ่มเห็นความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือน ว่าสามารถนำไปพิจารณาลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นได้จริง และปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่อง

บทบาทด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายธุรกิจชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตามห่วงโซ่การผลิต

ศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. บ้านเขาดิน ได้มีการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ฯ เศรษฐกิจพอเพียงบ้านเขาดิน ถือว่าเป็น Best Practice ของหมู่บ้าน โดยมีการเชื่อมโยงการผลิต ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนี้

ต้นน้ำ จากปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เรื่อง ชุมชนไม่มีศูนย์เรียนรู้ของชุมชน ที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านการส่งเสริมอาชีพ และให้แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลางน้ำ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม ของประชาชนในหมู่บ้าน กระตุนจิตสำนึกและความรับผิดชอบของประชาชนในชุมชนให้มีจิตสาธารณะ แล้วร่วมกันคิด ร่วมกันจัดหา ร่วมกันเรียนรู้/วิเคราะห์ เพื่อให้รู้และเข้าใจตนเองโดยใช้กระบวนการชุมชน โดยมี ร.ก.ส. และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ให้การสนับสนุนด้านวิชาการความรู้ในการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาร่วมกัน

ปลายน้ำ ประชาชนบ้านเขาดิน มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น และเกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองของชุมชน ในด้านอื่นๆ นำความรู้ด้านต่างๆ ที่ได้รับมาจากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติทดลองทำด้วย ตนเองจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ สามารถพึงตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการมีส่วนร่วมของผู้นำ และหน่วยงานภาครัฐ ทำกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาของหมู่บ้านต่อเนื่อง ทั้งเรื่องโครงสร้างพื้นฐานเรื่องอาชีพ เรื่องทรัพยากร/สิ่งแวดล้อม เรื่องการศึกษา ซึ่งจะมี กศน.มาส่งเสริม ความรู้เพื่อให้ผู้เมืองชั้นประถม มัธยม มาเรียน การสอนเรื่องอาชีพต่างๆ การแนะนำให้ได้เรียนรู้ข้อมูล ตามอัธยาศัยตามแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

บทบาทของชุมชนต่อการสร้างชุมชนข้างเคียงเป็นเครือข่าย/การขยายผลการพัฒนา/บทบาทหรือผลลัพธ์ที่คาดหวังของชุมชนรอบข้างหรือสังคมภายนอก

การที่ ร.ก.ส. ได้เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มองค์กรต่างๆ ในหมู่บ้านมาเป็นเครือข่ายในการพัฒนา ร่วมกัน โดยมีศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแกนกลาง เชื่อมโยงกลุ่มองค์กรเหล่านั้น ให้ได้มาพูดคุยกับรัฐบาล คิดพัฒนาปัญหาร่วมกับหมู่บ้าน นำความรู้ประสบการณ์ไปพัฒนากลุ่ม ของตนให้เข้มแข็งไปด้วยกัน ร.ก.ส. ได้เข้ามาต่อยอดฐานเดิมของหมู่บ้านและเพิ่มกิจกรรมใหม่ๆ เข้ามา ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชนที่มีผลการพัฒนาระบบองค์รวม

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าวจะเห็นการเตรียมการของ ร.ก.ส. ในเรื่องการจัดเตรียมระบบการ ทำงานของกลุ่มต่างๆ ให้มีความพร้อม ทั้งเพื่อการทำงานของสมาชิกแต่ละกลุ่มอย่างมีระบบ มีสถาน ที่เหมาะสมมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ซึ่งการเรียนรู้นี้ ร.ก.ส. ได้พำนักใน ให้ปฏิบัติเป็น เมื่อ อุปกรณ์พร้อม ก็จะได้ดำเนินการได้ทันที แต่ทักษะจะต้องเกิดจากการปฏิบัติบ่อยๆ ซ้ำๆ จึงจะเกิดการ เรียนรู้ และความชำนาญ

ซึ่งผลการดำเนินการวันนี้ พบรากเบลี่ยนแปลง คือ สมาชิกไม่มีหนี้นอกระบบ สุขภาพดี มีส่วนรักษา สิ่งแวดล้อม ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ซึ่งที่บ้านเข้าดิน แห่งนี้มีปัจจัยหลายประการดังกล่าวมาแล้ว และได้มีหน่วยงานภาครัฐภายนอกชุมชนมาให้โอกาสในการพัฒนาหลายเรื่องต่อเนื่องกัน ทั้งเรื่อง การ ให้ความรู้ ให้แนวคิด การให้วัสดุอุปกรณ์ การฝึกอบรม การส่งเสริมการปฏิบัติการ

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพัฒนาหมู่บ้านเข้าดิน เพื่อตอบบทเรียนศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ร.ก.ส. สู่การเรียนรู้แห่งนี้ พบรากเบลี่ยนแปลง บ้านเข้าดิน แห่งนี้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้นำ ที่มีแนวคิดวิธีการจากการให้คำปรึกษาของหน่วยงานภาครัฐมาปฏิบัติบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีปราชญ์ชาวบ้านร่วมกับทีมในการพัฒนา ซึ่งกลุ่มผู้นำก็มีความคาดหวังให้หมู่บ้านเข้มแข็ง คนใน หมู่บ้าน มีกิน มีใช้ มีรายได้ มีสุขภาพดี สิ่งแวดล้อมดี เศรษฐกิจดี จะได้ร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยมีปัจจัย ที่สำคัญ คือ บุคคลผู้นำของชุมชนส่วนมากมีความเป็นเครือญาติกัน มีความรัก ความสามัคคีกันมานาน หลายยุค ต่อเนื่องมา แต่สิ่งที่เป็นหลักการพัฒนาที่สำคัญคือ ชุมชนควรมีแผนแม่บทของชุมชน เป็น ทิศทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งแผนแม่บทชุมชน จะเป็นการสร้างการเรียนรู้ของคนในชุมชนได้ศึกษาทุน ของชุมชนมีอะไรบ้าง เพื่อนำมาเป็นทุนการพัฒนา มีข้อมูลด้านต่างๆ มากว่ารายหัวเรียนรู้ ทำให้เกิดการ รู้จักหมู่บ้านของตน พัฒนาเป็นเครือข่ายกัน ร่วมกันคิดถึงอนาคต แนวทางไปปฏิบัติไปสู่อนาคต ต้อง มีความรู้มีปัจจัย ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกที่เป็นโอกาส และเป็นอุปสรรคร่วมกันคิดยุทธศาสตร์ใน การดำเนินงาน ซึ่งจะได้โครงการที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นองค์รวม ร่วมกันตัดสินใจนำโครงการที่ทำเองได้ มาดำเนินการ เสนอแผนงานโครงการบูรณาการกับแผนของตำบลเป็นแผนแม่บทของตำบล แต่จากเอกสาร แผนชุมชนบ้านเข้าดิน พบรากเบลี่ยนแปลง ยังขาดการมีส่วนร่วมเรียนรู้ กระบวนการทำแผนแม่บทชุมชน เป็นเอกสาร

แผนที่ทำเพื่อให้มีแผนของชุมชนตามที่ทางราชการกำหนด ดังนั้นหาก ร.ก.ส. ได้พัฒนาระบวนการทำแผนแม่บัญชีให้กับบ้านเชิดิน จะทำให้การขับเคลื่อนศูนย์เรียนรู้ฯ ของ ร.ก.ส. นี้ นำไปสู่การเรียนรู้ของคนในหมู่บ้านได้มากขึ้นกว่านี้ ดำเนินการอยู่ในขณะนี้

บทบาทของ ร.ก.ส. ในอนาคต จึงควรให้คนในหมู่บ้านได้รู้จักการเก็บข้อมูลครัวเรือน การนำหลักการจดบัญชีครัวเรือนมาดำเนินการให้เป็นวิถีชีวิตนำข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ของหมู่บ้านมาวิเคราะห์ให้เห็นสาเหตุของปัญหาร่วมกันคิดอนาคตร่วมกันวางแผนว่าจะมีโครงการจัดการอะไรเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับวิถีการพัฒนาของประเทศ และขยายแนวคิดกระบวนการนี้ให้เกิดทั้งตำบลเพื่อเป็นการเครือข่ายซึ่งโอกาสในวันนี้คือ นโยบายของส่วนปักรองท้องถิ่นที่กำหนดให้ท้องถิ่นต้องนำข้อมูลหรือแผนงานโครงการของชาวบ้านในหมู่บ้านในตำบลมาดำเนินการ จะทำให้ระบบวนการทำแผนแม่บัญชีนั้นเกิดขึ้นได้จริงและเป็นการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนตามหลักการพัฒนาของ ร.ก.ส. การเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะเกิดได้อย่างมีที่มา มีระบบการจัดการมีผลการดำเนินงานที่สร้างเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ภาค
ตะวันออก

พิกัดที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ฯ

บ้านเขาดิน

พิกัดที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ฯ

บ้านเขาดิน หมู่ 8 ต.คลองหาด อ.คลองหาด จ.สระแก้ว

พิกัด : N 13.831199 / E 100.842795

